

Velké Svatoňovice

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Trutnov

Nadmořská výška: 394 m n. m.

Počet obyvatel: 1 269

Adresa URL: www.velkesvatonovice.cz

Okres: Trutnov

GPS souřadnice: 50.531639N, 16.028534E

První pís. zmínka: 1357 (667 let)

PSČ: 542 35

Facebook: velsvat

Historie obce Velké Svatoňovice

Vesnice byla založená v roce 1260. První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1357.

Krajinou "širokou, děsíci a pustou" byla podle břevnovské listiny z roku 1260 označována krajina Jestřebích hor a jejich podhůří. Snad tudy procházela jenom některá z méně významných a slaběji frekventovaných stezek. Zdejší lesy, vzhledem k blízkosti k hranicím Českého království, byly součástí pomezího hvozdu, jehož celistvost a nepropustnost byla záměrně, z obranných důvodů, udržována a zachovávána až do konce 12. století a po určitých úpravách i dále. Ještě v polovině 16. století nebyli vzácností na Jestřebích horách medvědi. Svědčí o tom nařízení náchodské vrchnosti adresované myslivci, aby je pilně lovil a chránil tak obyvatele před škodami, které jim zvířata působí. Do kotliny pod Jestřebími horami pronikla z východu kolonizace rodu, zvaného podle heraldického znamení rodem erbu Zlatého třmene. Byl to Petr ze Skalice se svými syny Tasem a Sezimou, kteří v druhé polovině 13. století za přímé podpory Přemysla Otakara II. (1253-1278) pronikali podél Úpy k severu a postavili tu tři hrady - Rýzmburk, Červenou Horu a Vízmburk - a na severní hraně své državy i hrádek na hřebeni Jestřebích hor u Pasek. Rubín a Petr, mladší synové Petra, postoupili při osídlování kraje až k dnešnímu Poříčí u Trutnova a Teplicím nad Metují. Od západu sem pronikla kolonizace Švábeniců, kteří založili osadu Úpu - Trutnov. Podle pověsti trutnovský man Bartoloměj Svatoň, vyslaný knížetem Oldřichem, poblíž soutoku Rtyňky a Zaječího potoka v roce 1009 (nebo 1020) "tvrz rytířskou vystavěl, valy a hlubokými příkopy obehnal, nahoře rybník udělal a z něho uvedené valy a příkopy vodou napouštěl, aby mohl být ve svém obydlí tím bezpečnější od loupeže lotrovské". Po něm byla tvrz a kolem ní vznikající osada nazvána Svatoňovice, německy Schwadewic (později Schwadowitz). Doloženo však je, že až koncem 13. století připadly Svatoňovice pánům ze Švábenic. Za vlády Václava II. seděl zde v letech 1357 - 1359 Albert (Vojtěch) ze Svatoňovic. Tvrz byla v novější době nazvána "Na Valech". Již od začátku 14. století patřily Svatoňovice s dalšími 19 vesnicemi a městečky Úpicí a Červeným Kostelcem ke zboží vízmburskému a po roce 1471 připadly s ním již natrvalo k náchodskému panství pánů z Kunštátu. Jako další majitelé je vystřídali, v době od roku 1545 do roku 1622 Smiřičtí ze Smiřic, po nich Trčkové z Lípy. Z rukou posledního českého pána Adama Erdmana Trčky z Lípy přechází jako dar císaře Ferdinanda II. za věrné služby, zejména za rozhodující podíl na vraždě Alberta z Valdštejna a od Trčky z Lípy později do rukou italského šlechtice Octaviána Piccolomini de Aragona. Přijel na své nové sídlo s druhou manželkou Marií Benigenou, rozenou princeznou Sasko - Lauenburskou, germanizoval a rekatolizoval "panství náchodské větším dílem v duchu víry luteránské postavený, rozličnými prostředky i rukou ozbrojenou vyčistil." Po krátké epizodě hrabat Desfours, od roku 1786, odkoupil zadlužené panství Petr Kuronský. V jeho majetku a majetku jeho dcery "paní kněžny" Kateřiny Bedřišky

Vilemíny Benigny Zaháňské bylo od roku 1792 do roku 1839. Petr Kuronský panství rozšířil odkoupením chvalkovického zboží Dobřenských.

V roce 1840 koupil panství Karel z Lippe - Bisterfeldu a od něj zakrátko dne 4. dubna 1842 německý šlechtic princ Jiří Vilém ze Schaumburg - Lippe. Ten zavedl prostřednictvím velmi schopného podnikavého dvorního rady Otto Ericha významné změny svého hospodářství i důlního podnikání a přebudoval postupně panství na moderní podnik. V majetku rodu zůstává až do května 1945, kdy byl Bedřich princ ze Schaumburg - Lippe jako německý státní příslušník odsunut do Kladska, kde 12. prosince 1945 zemřel. Historický vývoj obce sahá až do 11. století, kdy podle pověsti a kroniky Trutnovské byla Bartolomějem Svatoněm (odtud název Svatoňovice) založena tvrz "Na Valech". Kolem tvrze vznikla obec. Ta se postupně rozrůstala ve vlastnictví pánů ze Švábenic, z Dubé, z Kunštátu, Trčků z Lípy, rodu Piccolomini a rodu Schamburg-Lippe. V roce 1826 byly Svatoňovice rozděleny na Velké a Malé Svatoňovice, k trvalému rozdělení došlo až roku 1882. Od roku 1976 byla pak k Velkým Svatoňovicím převedena i osada Markoušovice.

